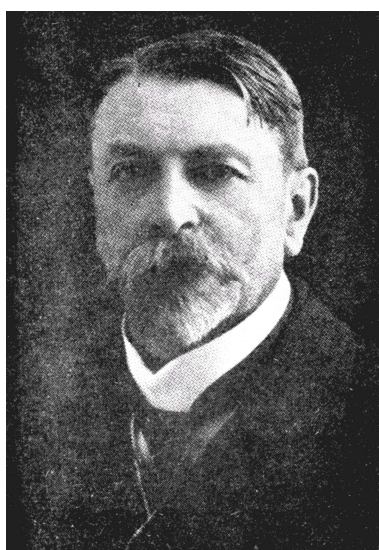

Życiorysy

Życiorysy wybitnych uczonych, którzy część swojej pracy zawodowej i naukowej poświęcili pracy nad bydłem polskim czerwonym

LEOPOLD ADAMETZ
(1861 – 1941)

Leopold Adametz urodził się 11 listopada 1861 roku w miejscowości Valtice na Morawach. Studiował rolnictwo w Wiedniu (1877–1884) i Lipsku (1884–1886). Studia uzupełniające odbył w Szwajcarii (1888–1889) oraz w Instytucie Pasteura w Paryżu (1889). Doktoryzował się na Uniwersytecie w Lipsku (1886), habilitował w zakresie hodowli zwierząt w Wiedniu (1888), rozszerzając *veniam legendi* na mleczarstwo w roku 1890. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w roku 1890, a profesora zwyczajnego w r. 1891. W latach 1886–1891 pracował naukowo w Hochschule für Bodenkultur w Wiedniu.

W roku 1891 przyjął propozycję kierowania nowo utworzonym Studium Rolniczym przy Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Ja-

giellońskiego i przeniósł się do Krakowa, gdzie objął Katedrę Hodowli Zwierząt i Mleczarstwa. W roku 1898 wrócił do Wiednia, gdzie objął Katedrę po zmarłym profesorze M. Wilkensie, swoim nauczycielu. W latach 1920-1928 dojeżdżał z Wiednia do Krakowa, gdzie opiekował się katedrą, którą kiedyś kierował. Po przejściu w roku 1932 na emeryturę odwiedzał nasz kraj, służąc naszej hodowli swą wiedzą. Zmarł 27 stycznia 1941 r. w Wiedniu.

Zainteresowania naukowe Adametza były bardzo szerokie. Początkowo zajmował się zagadnieniami mleczarstwa – serowarstwa i mikrobiologii, później badaniami nad pochodzeniem ras zwierząt gospodarskich, genetyką oraz fizjologią zwierząt. Prowadził badania nad bydłem polskim czerwonym i był wytrwałym jego propagatorem. W jego dorobku naukowym zwraca uwagę podręcznik wydany w języku polskim i przetłumaczony później na czeski, niemiecki i inne języki, pt.: „Hodowla ogólna zwierząt domowych” (1925).

Wielu wybitnych polskich profesorów i hodowców uważało się za uczniów profesora Adametza, wśród nich Z. Grodziński, W. Klecki, J. Jakóbiec, Z. Jaworski, T. Marchlewski, E. Skorkowski, T. Vetulani, Z. Zabielski. Był członkiem sześciu Akademii Nauk, w tym Polskiej Akademii Umiejętności.

W 70. rocznicę jego urodzin Uniwersytet Jagielloński nadał mu doktorat honoris causa.

Zbigniew Staliński

**WALERIAN JÓZEF
IZYDOR KLECKI
(1868 – 1920)**

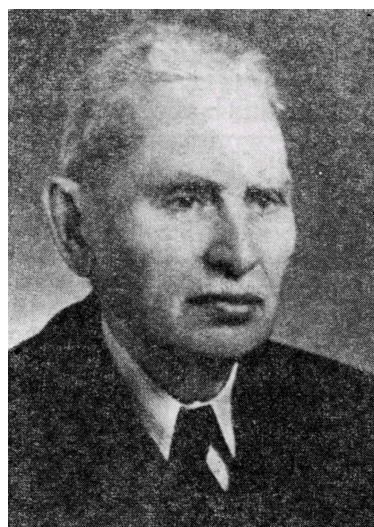
Walerian Klecki urodził się 15 kwietnia 1868 roku w Radomiu. W latach 1886–1887 studiował matematykę i chemię na Uniwersytecie w Wiedniu, a w latach 1887–1890 na Uniwersytecie w Dorpacie (obecnie Tartu, Estonia) na Wydziale Fizyko-Matematycznym, gdzie uzyskał stopień „kandydata nauk” w dziedzinie chemii. W latach 1891–1894 kontynuował studia na Uniwersytecie w Lipsku – nauki biologiczne, rolnicze, hodowla zwierząt, mleczarstwo. Po ukończeniu tych studiów przez pół roku pracował w Katedrze Rolnictwa w ówczesnej Krajowej Szkole Rolniczej w Dublanach.

W grudniu 1894 r. podjął pracę pod kierunkiem profesora Leopolda Adametza. Pracował na Uniwersytecie Jagiellońskim do roku 1920. Doktoryzował się w roku 1894 w Lipsku. W roku 1899 został profesorem nadzwyczajnym, w roku 1902 profesorem zwyczajnym. Po powrocie profesora Adametza do Wiednia, w roku 1898 objął Katedrę Hodowli Zwierząt i Mleczarstwa UJ. W latach 1908 – 1914 pełnił funkcję dyrektora Studium Rolniczego UJ. Za jego kadencji wybudowany został (1914) gmach Studium Rolniczego (Al. Mickiewicza 21, budynek im. Godlewskiego). Zainteresowania naukowe profesora Kleckiego były bardzo rozległe. Zajmował się mikrobiologią mleka i serowarstwem. Był inicjatorem i współtwórcą Krajowej Szkoły Mleczarskiej w Rzeszowie. Wiele prac poświęcił

pochodzeniu bydła i charakterystyce krajowych (i nie tylko) ras. Dwa jego dzieła to: „Gatunek i rasa” (1924), „Zasady nauki hodowli gospodarskich zwierząt domowych” (1926).

Cieszył się dużym autorytetem w środowisku międzynarodowym, czego wyrazem może być funkcja wiceprezesa Austriackiego Komitetu Mleczarskiego w Wiedniu i Brukseli. Zmarł w Krakowie 6 kwietnia 1920 roku.

Zbigniew Staliński

**WŁODZIMIERZ
SZCZEKIN - KROTOW (1884 – 1969)**

Włodzimierz Szczekin-Krotow urodził się w Bojkowie pod Charkowem. Studia ukończył w Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego w Moskwie. Pracował potem w Kubańskim Towarzystwie Rolniczym, a od 1922 r. w Polsce – najpierw jako asystent koła kontroli obór, potem jako szef działu hodowlanego w Związku Izb i Organizacji Rolniczych. Opracował zasady i metodykę kontroli mleczości krów, którą zastosowano w całym kraju. Do 1939 r. ukazało się drukiem około 150 jego prac z dziedziny chowu i hodowli bydła.

Po zakończeniu wojny pełnił funkcję kierownika Zakładu Hodowli Zwierząt Domych i dziekana Wydziału Rolniczego w Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi. Od 1950 r. w nowo założonej Wyższej Szkole Rolniczej w Olsztynie tworzył od podstaw zootechniczne zaplecze naukowo-dydaktyczne Ze-

społowej Katedry Szczegółowej Hodowli Zwierząt. Prowadził badania nad bydłem „mazurskim” i polskim czerwonym. Zajmował się tempem wzrostu i rozwoju młodego bydła hodowlanego oraz wpływem wieku krowy na jej wydajność mleczną. W oparciu o własne dociekania i długoletnie doświadczenie fachowe formułował zalecenia dotyczące systemu prowadzenia pracy hodowlanej w zarodowych stadach bydła czerwonego. W 1954 został mianowany profesorem nadzwyczajnym.

Pozostawił spuściznę w postaci ogromnej liczby artykułów i opracowań o tematyce zawsze powiązanej z aktualnymi zagadnieniami produkcji zwierzęcej. Wniósł olbrzymi wkład w rozwój polskiej hodowli bydła. Zmarł w wieku 84 lat w 1969 roku.

Hanna Czaplicka

ZDZISŁAW ZABIELSKI
(1885 – 1974)

Zdzisław Zabielski urodził się w Kosinie w woj. rzeszowskim w 1885 roku. Gimnazjum ukończył we Lwowie, a wyższe studia na Uniwersytecie Jagiellońskim. Do roku 1918 pracował na terenie Rosji, zajmując się zwierzętami zarodowymi ewakuowanymi w wyniku działań wojennych z terenów Polski. Od 1919 roku podjął pracę na Uniwersytecie Jagiellońskim jako asystent, a później wykładowca w Katedrze Ho-

dowli Zwierząt Domowych i Mleczarstwa. Od roku 1925 kierował Stacją Zootechniczną w Borowinie (PINGW, Puławy), a od 1945 r. Zakładem Doświadczalnym w Końskowoli.

Po zakończeniu wojny włączył się w prace na powstającym w Lublinie Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, organizując Katedrę Szczegółowej Hodowli Zwierząt, działającą początkowo w ramach Wydziału Rolnego UMCS, a później w Wyższej Szkole Rolniczej. Kierował Katedrą oraz Zakładem Hodowli Bydła działającym w jej ramach do odejścia na emeryturę w 1960 r.

Prof. dr Zdzisław Zabielski całe swoje życie związał z hodowlą zwierząt, szczególnie z doskonaleniem ras krajowych, zwłaszcza polskiego bydła czerwonego i świni puławskiej. Po wojnie prowadził odbudowę hodowli bydła rasy pc w woj. lubelskim podkreślając, że po procesie likwidacji i rozdrobnieniu większej własności ziemskiej praca hodowlana musi być przeniesiona na gospodarstwa chłopskie. W SD w Borowinie skompletował stado krów polskich czerwonych i opracował metodykę hodowli tej rasy. Po zniszczeniach wojennych prowadził od nowa kompletowanie oraz odbudowę stada w Końskowoli. Obora ta należała do czołowych stad, zarówno w woj. lubelskim jak i w kraju. Przeciętna wydajność od krowy w 1959 r. wyniosła 3863 kg mleka, 155,94 kg tłuszczu przy zawartości 4,04%.

Kazimierz Kamieniecki
Zygmunt Litwińczuk

JAN BUJWID
(1899 – 1984)

Dyplom inżyniera uzyskał na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1921 r. Pracę naukową rozpoczął pod kierunkiem Romana Prawocheńskiego. Stworzył jedną z czołowych obór zarodowych polskiego bydła czerwonego w Wolicy k. Raciechowic, powiat myślenicki, którą prowadził w latach 1928–1945. Wyhodował m.in. krowę Łabę 2382, która w sezonie

1933-1934 dała 7059 kg mleka o zawartości 4,27% tłuszczu.

Był członkiem Zarządu Małopolskiego Związku Hodowców Bydła Czerwonego. Opiekował się Związkiem Włociańskim przywiązując zawsze dużą wagę do wciągania w orbitę hodowli zarodowej wyróżniających się gospodarstw chłopskich. Przez 12 lat blisko współpracował na niwie hodowlanej z inż. Stanisławem Szarkiem, asystentem oceny użytkowości mlecznej krów. Jan Bujwid był kuratorem kół młodziży ludowej, zorganizował Szkołę Rolniczą im. Śniadeckich w Myślenicach i był jej dyrektorem. Za tę pracę został w roku 1937 odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Był legionistą, podczas II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej i walczył jako żołnierz w Armii Krajowej. Po odebraniu mu po wojnie majątku w Wolicy wrócił do pracy naukowej. Na zlecenie dyrektora Instytutu Genetyki Zwierząt i Biologii Hodowlanej UJ, Teodora Marchlewskiego zorganizował Zakład Doświadczalny UJ w Balicach i został jego pierwszym dyrektorem. Od 1951 pracował w Zakładzie Hodowli Bydła Instytutu Zootechniki, a w 1957 awansował na stanowisko adiunkta i objął kierownictwo tego Zakładu. W 1965 r. przeszedł na emeryturę. Mgr inż. Jan Bujwid był uznanym autorytetem w dziedzinie oceny pokroju bydła. Opracował instrukcję oceny wymienia i wdrożył jej zastosowanie. 14 lat badań poświęcił mięsnej użytkowości bydła, głównie rasy polskiej czerwonej, na drodze krzyżowania towarowego z rasami mięsnymi, współpracując z prof. Juliuszem Jakóbcem. Opracował też instrukcję rozbioru tusz wołowych do celów doświadczalnych.

Zarząd Główny PTZ wyróżnił go Złotą Odznaką Honorowego Członka.

Życiową pasją Jana Bujwida było wioślarstwo. Był nestorem tego sportu i jego współtwórcą w Polsce. Był człowiekiem szlachetnym, mocnym, skutecznym w działaniu. Jego mottem życiowym była gotowość niesienia wsparcia i pomocy potrzebującym – zgodnie z wyznawaną przez ród Bujwidów zasadą, że człowiek jest tyle wart, ile potrafi zrobić dobrego dla innych. Zmarł w Krakowie 2 września 1984 r.

Jan Szarek

MIECZYŚLAW CZAJA
(1903 – 1958)

Był to człowiek wielkiego umysłu, posiadający rozległe zainteresowania naukowe. Mieczysław Czaja zajmował się bydłem polskim czerwonym od strony badawczej już w latach dwudziestych. Kierując Zootechnicznym Zakładem Doświadczalnym w Mużyłowie k. Tarnopola, a następnie w Świsłoczy na Polesiu, organizował i prowadził badania nad rasą polską czerwoną. Okazał się dobrym młodym pracownikiem naukowym, co zaowocowało obroną pracy doktorskiej w 1928 r. na temat: „Studia nad umaszczeniem bydła polskiego czerwonego”.

Od 1945 r. był adiunktem, a następnie po habilitacji docentem w Katedrze Hodowli Szczegółowej Zwierząt na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Lata 1946–1950 to praca na stanowisku kierownika Stacji Doświadczalnej w Grodźcu Śląskim, należącej do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, a w 1950 r. przekazanej do powstałego Instytutu Zootechniki. W Grodźcu Śląskim był inicjatorem doskonalenia bydła polskiego czerwonego przy użyciu bydła duńskiego czerwonego. W 1950 r. objął stanowisko wicedyrektora do spraw nauki w Instytucie Zootechniki. Od 1952 r. był przez 3 lata podsekretarzem stanu w Ministerstwie Rolnictwa i wkrótce został kierownikiem Katedry Szczegółowej Hodowli Zwierząt w SGGW, a w 1954 – członkiem korespondentem PAN. W Polskiej Akademii Nauk

zorganizował Komitet Nauk Rolniczych, z którego wyodrębniono później Komitet Nauk Zootechnicznych i Komitet Zagospodarowania Ziemi Górskich PAN. Obu tym komitetom prof. Czaja przewodniczył. Gdy Polska Akademia Nauk powołała swój V Wydział – Nauk Rolniczych i Leśnych, profesor został w 1957 r. jego sekretarzem. Zmarł nagle 30 grudnia 1958 roku.

Jan Trela

JULIUSZ JAKÓBIEC
(1905 – 1968)

Dyplom inżyniera uzyskał w 1929 r. na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Doktoryzował się pod kierunkiem Romana Prawocheńskiego w 1932 r. W 1934 został asystentem, potem adiunktem Zakładu Hodowli Ogólnej, Chowu Drobego Inwentarza i Mleczarstwa kierowanego przez Teodora Marchlewskiego na Wydziale Rolnym UJ. 6 listopada 1939 r., w ramach „Sonderaktion Krakau” został wywieziony wraz z profesorami UJ do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen, a stamtąd do Dachau, gdzie był więziony do końca 1940 r. Po powrocie do Krakowa podjął pracę inspektora hodowli bydła w okupacyjnym zarządzie produkcji zwierzęcej. Równocześnie, w ramach tajnego nauczania, wykładał na UJ hodowlę zwierząt.

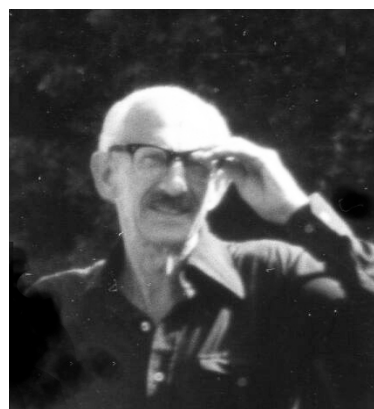
Habilitował się w 1946 r. Był współorganizatorem założonego przez Teodora Marchlewskiego w 1950 r. Instytutu Zootechniki w Polsce, w którym został kierownikiem Działu Hodowli

Zwierząt, a później wicedyrektorem naukowym. Równolegle, z chwilą powstania Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie w 1953 r. został dziekanem i organizatorem Wydziału Zootechnicznego. Objął wówczas kierownictwo Katedry Hodowli Szczegółowej Zwierząt i w niej – Zakładu Hodowli Bydła. Profesorem nadzwyczajnym został w 1954 r., a zwyczajnym w 1966. W Komitecie Nauk Zootechnicznych PAN pełnił funkcję przewodniczącego Sekcji Chowu Bydła. Był też członkiem Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Rolnictwa. Z ramienia Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego reprezentował Polskę w Europejskiej Federacji Zootechnicznej (EAAP).

Opracował obszerne studium o możliwościach rozwojowych hodowli bydła czarno-białego w kraju na tle uwarunkowań środowiskowych i ekonomicznych. Zajmował się polskim bydłem czerwonym w rejonach podgórskich. Podjął badania nad jakościową poprawą produkcji młodej wołowiny w chowie bydła rodzimej rasy.

W swojej wizji budowy naukowych podstaw rozwoju hodowli zwierząt postawił na immunogenetykę i genetykę populacji. Założył zajmujące się tymi dyscyplinami pracownię naukowe – równocześnie w Instytucie Zootechniki w Balicach i w WSR w Krakowie. Dydaktyczna działalność Profesora wyraża się wypromowaniem ponad 30 magistrów, 4 doktorów i 2 doktorów habilitowanych. Zmarł w Krakowie 11 kwietnia 1968 r.

Jan Szarek

KAZIMIERZ NAHLIK

Urodził się we Lwowie w roku 1913 a w roku 1935 ukończył Wydział Rolniczy

Politechniki Lwowskiej. Pracę rozpoczął w dużych gospodarstwach rolnych w Małopolsce Wschodniej, roczną praktykę odbył we wzorowym gospodarstwie hodowlanym z czołową oborą zarodową rasy ncb.

W roku 1945, zmuszony do opuszczenia Lwowa, osiedlił się na Wybrzeżu Gdańskim, gdzie otrzymał stanowisko inspektora hodowli bydła w Gdańskiej Izbie Rolniczej. Na tym stanowisku organizował od podstaw kompletnie zniszczoną przez wojnę hodowlę bydła. Dzięki jego aktywnej pracy gdańska hodowla bydła stała się, obok poznańskiej, przodującą w kraju.

W roku 1965 przeniósł się do Instytutu Zootechniki w Krakowie, do Zakładu Hodowli Bydła. Pracując w IZ był autorem lub współautorem wielu prac naukowych, a szczególnie opracowań specjalnych dla potrzeb Ministerstwa Rolnictwa. Między innymi był współautorem krajowego programu oceny i selekcji buhajów, którego wdrożeniem na terenie całego kraju kierował, a także autorem programu hodowlanego dla bydła rasy simentalskiej i polskiej czerwonej, którego wdrożeniem również kierował. Opracował szczegółową metodykę stacjonarnej oceny buhajów w zakresie cech mlecznych i mięsnych i wprowadził jej zastosowanie w hodowli bydła polskiego czerwonego i simentalskiego. Organizował współpracę z zagranicznymi organizacjami hodowców, w szczególności ze Związkiem hodowców bydła simentalskiego w Ried, w Austrii i ze Związkiem hodowców bydła anglerckiego w Süderbrarup, w Niemczech. Dużą uwagę poświęcał szkoleniu służby zootechnicznej, organizując i prowadząc kursy specjalistyczne przy wdrażaniu programów selekcyjnych. Opracował i wdrożył szczegółową metodykę oceny pokroju hodowanych w Polsce ras bydła. Za osiągnięcia w pracy otrzymał szereg wyróżnień: został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Nagrodą I stopnia Ministra Rolnictwa oraz odznakami – Zasłużony Pracownik Rolnictwa, Zasłużony dla Instytutu Zootechniki.

W wieku 70 lat dr K. Nahlik przeszedł na emeryturę. Swoje wspomnienia z młodości i z czasów II wojny światowej wydał w dwóch książkach: „We Lwowie i na Pokuciu – ścieżki mojej młodości” i „Moje miasto utracone”.

Jan Trela

JÓZEF ROMER
(1925 – 1987)

Wnuk Stefana Romera (1858–1906), czołowego hodowcy i założyciela obory w Jodłowniku, syn Aleksandra, kontynuatora prac hodowlanych, urodził się 11 VI 1925 r. w Jodłowniku, gdzie spędził dzieciństwo.

W 1945 r. rozpoczął studia rolnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, które ukończył dyplomem inżyniera rolnika oraz magistra nauk agrotechnicznych. Krótce pracował w ZD Grodziec Śląski i w Laboratorium Giełdy Zbożowo-Towarowej w Szczecinie.

Z chwilą powołania Instytutu Zootechniki, od 1950 r. pracował w Zakładach Doświadczalnych oraz różnych oddziałach IZ, aby w 1965 roku objąć kierownictwo Zakładu Hodowli Bydła.

Pracując w ZD Rossocha na stanowisku kierownika działu hodowli bydła, znacznie przyczynił się do podniesienia wartości użytkowej stada bydła polskiego czerwonego, które pozytywnie poprzez sprzedaż buhajków hodowlanych wpłynęło na populację tej rasy w powiecie Rawy Mazowieckiej. Twórcza praca w Rossosze zaowocowała materiałami do pracy doktorskiej pt. „Czerwone bydło polskie w Zakładzie Doświadczalnym Instytutu Zootechniki Rossocha w świetle wyników obserwacji nad jego rozwojem i użytkowością”, która w 1962 r. pozwoliła na uzyskanie stopnia doktora nauk rolniczych. W tymże roku, po krótkim okresie pracy w ZD Chorzelów, przeszedł do centrali Instytutu Zootechniki w Balicach. Problematyka badawcza, dotycząca prac związanych z bydłem

polskim czerwonym, pochłaniała znaczną część czasu przeznaczanego na realizację tematów naukowych. Był inicjatorem i współwykonawcą opracowywanych programów doskonalenia bydła polskiego czerwonego, systemów oceny wartości hodowlanej oraz wykorzystania tej rasy do produkcji żywca wołowego. Populacja bydła polskiego czerwonego znajdująca się w Ośrodku Hodowli Zarodowej w Jodłowniku była Mu bliska i był On częstym gościem w tym Ośrodku, służąc radą i poprzez różne inicjatywy wspomagając realizację programu doskonalenia tej rasy. Kierując Zakładem, wiele czasu, wspólnie ze współpracownikami – dr. Kazimierzem Żukowskim i dr. Kazimierzem Nahlikiem oraz dr. Stanisławem Staszczakiem, poświęcił na rozwiązywanie problemów dotyczących rasy bydła polskiego czerwonego.

Jan Trela

STANISŁAW STASZCZAK

Urodził się 3 maja 1935 roku. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w 1954 roku rozpoczął studia w Wyższej Szkole Rolniczej

w Krakowie na Wydziale Zootechnicznym, które ukończył w 1958 roku. W tym samym czasie podjął pracę w Państwowym Ośrodku Hodowli Zarodowej w Staniątkach w charakterze zootechnika.

Od 1 kwietnia 1960 roku przeszedł do pracy w nowo powstałej Wojewódzkiej Stacji Oceny Zwierząt w Krakowie i pozostał w niej do chwili przejścia na emeryturę w 2000 roku.

Od samego początku skierował swoje zainteresowania na hodowlę bydła. W 1982 roku pod kierunkiem prof. dr hab. Zbigniewa Stalińskiego obronił pracę doktorską pt. "Wpływ buhajów rasy angler na użytkowość mleczną i mięsną potomstwa pokolenia F₁ po krowach rasy polskiej czerwonej", uzyskując tytuł doktora nauk rolniczych. Całą swoją karierę zawodową poświęcił pracy nad doskonaleniem użytkowanych ras bydła, a szczególnie rasy polskiej czerwonej.

Nawiązywał liczne kontakty ze związkami hodowców bydła w Niemczech, Danii, Szwecji, Szwajcarii, we współpracy z Wojewódzkim Związkiem Hodowców Bydła w Nowym Sączu. Pełnił wiele ważnych i odpowiedzialnych funkcji, przechodząc kolejne szczeble w hierarchii zawodowej - od zootechnika, specjalisty, do głównego specjalisty.

Instytucja, w której pracował, wielokrotnie zmieniała swoją strukturę organizacyjną. W latach 1973-1976 był kierownikiem ówczesnej Wojewódzkiej Stacji Oceny Zwierząt, a następnie I zastępcą dyrektora Okręgowej Stacji Hodowli Zwierząt w Krakowie.

Od 1 listopada 1979 r. objął stanowisko głównego specjalisty odpowiedzialnego za rejon hodowli bydła polskiego czerwonego. W 1996 r. ponownie otrzymał nominację na dyrektora Okręgowej Stacji Hodowli Zwierząt, a następnie po reorganizacji Stacji w 1999 r. przeszedł na emeryturę.

Jan Trela